

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS**

ATT SKAPA GODA RELATIONER I FÖRSKOLAN

Förskolepersonalens syn på relationsskapande till barn i förskolan.

MOUNAWARA ABDALLAH OCH SARA JOHANSSON

Akademien för utbildning, kultur och kommunikation
Pedagogik
Självständigt arbete – förskolepedagogiskt område
Grundnivå, 15 hp.

Handledare: Anne Lillvist

Examinator: Anette Sandberg

Termin: HT

År: 2017

MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS

SJÄLVSTÄNDIGT ARBETE

Akademien för utbildning kultur och kommunikation

Kurskod PEA079

15 hp

Termin HT, År 2017

Mounawara Abdallah och Sara Johansson

Att skapa goda relationer i förskolan.

Förskolepersonalens syn på relationsskapande till barn i förskolan.

To create good relationships in preschool.

Preschool staff's view of relationship creation for children in preschool.

Årtal 2017

Antal sidor: 30

SAMMANFATTNING

Goda relationer påverkar barns utveckling och lärande. Personalen i förskolan ska skapa relationer som är personliga till varje enskilt barn oavsett deras olika förutsättningar och behov så att de får möjlighet att utvecklas och lära sig. Studiens syfte är att medvetandegöra och öka kunskapen om vilka olika uppfattningar förskolepersonal har om relationsskapande till barnen i förskolan. I en kvalitativ studie med semistrukturerade intervjuer som har sin utgångspunkt i fallbeskrivningar har vi undersökt detta. Resultatet visar att förskolepersonal uttrycker att respekten för individen samt bekräftelsen av barnets känslor är en viktig del i det relationsfrämjande arbetet. Relationens kvalitet ses av de intervjuade förskollärarna och barnskötarna som ett resultat av positiva händelser som gynnar såväl barn som personal. Vår slutsats är att förskolepersonalens relationskompetens har betydelsen för hur relationen till det enskilda barnet blir.

Nyckelord: Relationsarbete, Relationskompetens, Goda relationer, Relationens betydelse

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Syfte och frågeställningar	2
1.2	Disposition	2
2	Bakgrund.....	3
2.1	Begreppsdefinitioner	3
2.1.1	Relationskompetens.....	3
2.1.2	Asymmetriska relationer.....	3
2.1.3	Anknytning.....	3
2.1.4	Intersubjektivitet.....	3
2.1.5	Auktoritär och auktoritativ	4
2.1.6	Sam-varo	4
2.1.7	Sam-verkan	4
2.2	Teoretiskt perspektiv - Relationellt perspektiv	4
2.3	Tidigare forskning.....	5
2.3.1	Kompetens.....	5
2.3.2	Forskning om relationsarbete.....	5
2.3.3	Att skapa goda relationer- exempel från forskningen om vad som skapar goda relationer.	6
2.3.4	Trygghet och anknytning- en grund för relationsarbetet	7
2.3.5	Relationer påverkar lärandet.....	8
3	Metod	9
3.1	Val av metod.....	9
3.2	Val av respondenter	9
3.3	Genomförande av datainsamling.....	10
3.4	Dataanalys.....	10
3.5	Trovärdighet och pålitlighet	10
3.6	Forskningsetiska ställningstagande	11
4	Resultat	12

4.1	Förskolepersonalens syn på relationsskapande	12
4.2	Fall 1; Separation från förälder vid lämning.....	12
4.2.1	Vanlig vardagssituation i förskolans värld.	13
4.2.2	Barnet i fokus - bekräfta barnet.....	13
4.2.3	Hantera föräldrar - inskolningssamtalet är viktigt.....	13
4.3	Fall 2; Bestämda barn – Konflikter	14
4.3.1	När kränker man ett barn?	14
4.3.2	Positiva situationer undviker konflikter.	14
4.3.3	Har ingen maktkamp utan använder dialog istället.	15
4.4	Fall 3; "Barnet trivs bara med mig"	15
4.4.1	Barnets bästa - gör inte så stor sak av det.....	15
4.4.2	Arbetslagets ansvar att hjälpas åt.	16
4.5	Sammanfattning av resultat	17
5	Analys.....	18
5.1	Förskolepersonalens syn på relationsskapande till barnen	18
5.2	Förskolepersonalens strategier för att skapa goda relationer till barnen. 19	
6	Diskussion.....	21
6.1	Metoddiskussion.....	21
6.2	Resultatdiskussion	22
6.2.1	Goda relationer	22
6.2.2	Positiva situationer	23
6.2.3	Arbetslaget som resurs.....	24
6.2.4	Slutsats	26
6.3	Arbetets betydelse och relevans för yrket.....	26
6.4	Framtida forskning	27
	Referenser.....	28
	Bilaga 1.....	29
	Bilaga 2	30

1 Inledning

Goda relationer mellan förskolepersonal¹ och barn är en förutsättning för en fungerande förskoleverksamhet. Ansvaret för relationsarbetet ligger hos förskolepersonalen och den trygghet som skapas genom detta arbete är grundstenen för vidare lärande och utveckling, något som påvisats genom flera forskningsstudier inom området (Hamre & Pianta, 2001, Buysse, Verschueren, Verschueren & Van Damme, 2009).

Juul och Jensen (2003) förklarar att goda relationer kännetecknas av att alla parter, oavsett ålder, känner sig tagna på allvar och att de blir sedda och lyssnade på. Författarna hävdar vidare att dagens förskoleverksamheter borde ha alla förutsättningar gällande resurser, ramar och mål för att förskolepersonalen ska kunna integrera ett professionellt förhållningssätt i verksamheten kring kvaliteter som kännetecknar goda barn-vuxenrelationer. Trots detta finns stora skillnader i kvalitén på relationen till de vuxna som barn möter på förskolan. Något som påverkar relationers kvalitet är de vuxnas förhållningssätt. Förskolepersonalens förhållningssätt till barnen varierar beroende på deras egna erfarenheter och uppfattningar, något som bekräftas av Lindqvist och Nordäng (2007). De förklarar att lärare och förskolepersonal skapar sin yrkeskompetens genom praktiskt arbete och att det därmed blir svårt att utveckla ett generellt yrkesspråk. Vi menar att det är intressant att studera hur ett yrkesspråk gällande relationsskapande kan komma till uttryck.

Utifrån våra tidigare erfarenheter från förskoleverksamhet har vi märkt att förskolepersonalens förhållningssätt till relationsskapande ser varierande ut. Vi har sett hur många förskollärare och barnskötare med hjälp av ett mjukt, inbjudande och förtroendeingivande sätt arbetar för att skapa en grundläggande trygghet hos barnen. Detta medan andra tar sig an uppgiften på ett annat sätt genom att vara hårda och bestämda mot barnen och blir därmed mer auktoritära i sin roll. Hur medveten är förskolepersonalen om de strategier de använder i relationsarbetet? Hur tänker de kring utfallet av dessa? Detta vill vi undersöka i denna studie.

Utmaningen med förskolans uppdrag enligt oss är att utveckla personliga och goda relationer till alla barnen oavsett deras olika förutsättningar och behov. Barn är individer och unika. Alla barn har sin egen bakgrund och behöver bemötas utifrån denna samtidigt som förskolan enligt läroplanen (Skolverket, 2016) ska vara likvärdig. Vidare anges i läroplanen att förskolepersonalen ska skapa "goda förutsättningar för att bygga upp varaktiga relationer och få barnen att känna sig trygga i gruppen" (Skolverket, 2016, s.13). Det innebär att förskolepersonalen ska skapa relationer som är hållbara, för att senare kunna tillgodose att alla individer i förskolans verksamhet får möjlighet till samma utvecklingsmöjligheter och lärande.

---

¹ Begreppet förskolepersonal innefattar här såväl barnskötare som förskollärare.

1.1 Syfte och frågeställningar

Tidigare studier visar på att goda och trygga relationer är en förutsättning för lärande och i förskolans styrdokument beskrivs på olika sätt hur det är förskolepersonalens ansvar att arbeta med detta. Relationer skapas och underhålls på olika sätt och varje förskolepersonal arbetar utifrån sin kunskap och sina egna erfarenheter.

Syftet med studien är därför att medvetandegöra och öka kunskapen om olika uppfattningar som förskolepersonal har om relationsskapande till barn i förskolan.

Genom studien söks svar på följande frågeställningar;

- Hur ser förskolepersonalen på relationsskapande till barn?
- Vilka strategier använder förskolepersonalen för att skapa goda relationer till barnen?

1.2 Disposition

I kapitlet *Bakgrund* redogörs för tidigare forskning som är relevant för studien. Där ges en beskrivning av det valda teoretiska perspektivet samt definitioner av centrala begrepp som förekommer frekvent genom arbetet.

I kapitlet *Metod* ges en tydlig bild över vald metod och undersökningens genomförande. Vi presenterar även tillvägagångssättet kring analysen av vår datainsamling. Arbetets trovärdighet och pålitlighet redogörs för, liksom att de forskningsetiska ställningstagandena diskuteras.

I kapitlet *Resultat* presenteras den bearbetade och tolkade empirin utifrån forskningsfrågor och fallbeskrivningar. Resultatet beskrivs i underrubriker som speglar innehållet i desamma och sammanfattas sedan för att ge en överblick.

I kapitlet *Analys* presenteras den analyserade datainsamlingen med tolkning utifrån ett teoretiskt perspektiv.

I det avslutande kapitlet *Diskussion* beskrivs de mest intressanta tankarna utifrån resultatet och analysen. Vi framför här även en metoddiskussion och ger våra tankar och förslag kring framtida forskning inom ämnet. Arbetets betydelse för yrket redogör vi också för.

2 Bakgrund

I detta avsnitt presenteras olika begreppsdefinitioner och vårt valda teoretiska perspektiv. Vi redogör även för relevant tidigare forskning som berör studiens innehåll.

2.1 Begreppsdefinitioner

Här redogörs för begrepp som används i studien under rubrikerna *Analys* och *Diskussion*.

2.1.1 Relationskompetens

Relationskompetens innebär att vara en professionell vuxen som genom sitt yrke har till uppgift att skapa och upprätthålla relationer till barn i förskolan. Juul och Jensen (2003) definierar begreppet som ovan men väljer att lägga till begreppet förmedlingskompetens för att på så vis ytterligare komplettera innebörden och sammantaget anta samlingsbegreppet yrkespersonlig kompetens. Denna yrkespersonliga kompetens innebär därmed att inneha förmåga att anpassa sitt beteende efter det enskilda barnet utan att på det viset frångå sitt ledarskap. Förskolepersonal tar vidare fullt ansvar för relationens kvalitet och är autentisk i kontakten med barnet.

2.1.2 Asymmetriska relationer

En asymmetrisk relation kännetecknas av att den ena parten i en relation har ett större ansvar för kvalitet och konsekvenser (Juul & Jensen, 2003). I förskolans värld innebär detta att relationen förskolepersonal – barn räknas som asymmetrisk och att förskolepersonalen, trots arbete med barns inflytande i verksamheten och demokrati, är den som har makten och ansvaret för att samarbetet fungerar och relationen upprätthålls. I den sociala interaktionen har förskolepersonal större handlingsutrymme än barnet och kan styra samt kontrollera olika händelser (Aspelin, 2003).

2.1.3 Anknytning

Broberg, Hagström och Broberg (2013) beskriver begreppet anknytning som samspel i relation till anknytning och omvårdnad. Samspelet i det här fallet handlar om att stödja barnets behov. Det ses som en relationsspecifik process mellan en vuxen och ett barn där anknytning blir ett psykologiskt band. Anknytning är ett starkt band mellan individ och individ.

2.1.4 Intersubjektivitet

Aspelin (2003) och Von Wright (2006) har analyserat begreppet intersubjektivitet och sammanfattar det som att det finns en ömsesidighet i kommunikationen mellan människor, även kallad mellanmännisklig kommunikation. Vidare beskriver de att handlingar och beteenden processas genom inre samtal, därmed delas subjektiva erfarenheter och människor förstår varandras upplevelser.

2.1.5 Auktoritär och auktoritativ

Frelin (2012) hänvisar till Walker (2009) som i sin tur förklarar begreppet auktoritär som att en individ, i vårt fall en förskolepersonal, har en kontroll över attityder och beteenderegler i relationen. Detta ger ofta ett negativt utfall och skapar i värsta fall rädsla och avståndstagande. Vi eftersträvar som förskolepersonal en mer auktoritativ kontroll som innebär att positiva beteenden förstärks och man tillsammans resonerar sig fram till lösningar som gynnar barnens intressen (Frelin, 2012).

2.1.6 Sam-varo

Aspelin och Persson (2011) förklarar begreppet sam-varo. Sam-varo handlar om personliga möten, där två eller flera individer får uppleva ett möte med världen. Relationer blir i detta skeende sociala konstruktioner som är totalt oförutsägbara och frångår här allt vad strukturerade interaktioner heter.

2.1.7 Sam-verkan

Sam-verkan sker i en social process där människor, två eller flera, koordinerar sina handlingar (Aspelin och Persson, 2011). Processen syftar till de sociala överenskommelserna som exempelvis är regler om hur individen ska göra sig förstådd bland andra, bli respekterad och respektera andra. Tillsammans bygger man upp ett målmedvetet handlande som har en mening för själva relationen.

2.2 Teoretiskt perspektiv - Relationellt perspektiv

Som teoretisk utgångspunkt för den här studien har ett relationellt perspektiv valts. Det relationella perspektivet innebär att det finns en kvalitet i relationer mellan människor (Frelin, 2012). Man ser till respektive individs förutsättningar och möts i en meningsskapande kommunikation som för stunden skapar och utvecklar relationen. Detta är överförbart i alla typer av relationer mellan människor i alla åldrar, dock avser vår studie att undersöka hur perspektivet verkar i relation till förskoleverksamhet. Mer specifikt undersöker vi detta i relationer mellan förskolepersonal och barn.

Det blir tydligt i det relationella perspektivet att en relation aldrig är något bestående. Den är ständigt i rörelse eftersom människor är komplexa varelser som är i fortlöpande utveckling och förändring (Aspelin & Persson, 2011).

Frelin (2010, 2012) har i sin studie undersökt relationsskapande mellan lärare- elev och elev-elev i skolvärlden. Vi väljer att omtolka hennes resonemang och omsätta dessa i en förskolekontext då även förskolans personal arbetar med undervisning, om än på en mer grundläggande nivå. Frelin (2010, 2012) hänvisar till Biesta (1994) som skriver att vi genom det relationella perspektivet måste förstå att undervisning och meningsskapande i sig sker i ett okontrollerbart utrymme där ingen kan förutse vad som ska hända. Det finns alltid en risk för missförstånd och feltolkningar oavsett vad förskolepersonal har för intentioner med en situation från början. Det innebär att det kan te sig lätt frustrerande när man som förskolepersonal tänker att man gör allt rätt för att skapa förtroende och med det goda relationer och sedan upptäcker att det inte går som planerat. Där menar Aspelin och Persson (2011) att det är viktigt att som förskolepersonal se den unika individen som barnet är och vara öppen för att det specifika mötet kan resultera i något helt annat än man tänkt sig, men att detta också utvecklar förskolepersonalens kompetens.

Inom det relationella perspektivet används begrepp som på olika sätt fokuserar på

kvalitén i relationen mellan förskolepersonal och barn. Ett av de mer betydelsefulla begreppen för denna studie är relationskompetens. Detta begrepp tillskrivs personer som på något sätt skapar och innehar en professionell relation till någon annan (Juul & Jensen, 2003). Detta begrepp samt flera andra som också anses relevanta finns beskrivna och definierade under 2.1, Begreppsdefinitioner.

Genom att använda oss av det relationella perspektivet kan vi, genom informanternas utsagor, analysera deras strategier och uppfattningar om relationsskapande i relation till tidigare forskning. Det blir där tydligt hur komplext relationsskapande arbete är samt hur viktigt det är att ha en medvetenhet om detta.

2.3 Tidigare forskning

2.3.1 Kompetens

Relationskompetensen gör skillnad på de professionella och emotionella relationerna. Skillnaden är just att kunna agera på ett rationellt sätt och till viss del lägga det emotionella åt sidan i professionella relationerna. Juul och Jensen (2003) påpekar att definitionen av relationskompetens har ändrats över tid. Tidigare togs det för givet att vuxna i rollen som förskolepersonal hade relationskompetensen per automatik, numera finns forskning som visar på att detta behöver omvärderas. Nya kunskaper om barns utveckling och deras kompetenser innebär att relationskompetent, professionell förskolepersonal inte bara bör ta hänsyn till barnet och sig själva utan också för relationen som sådan. Det är numera känt att en god relation inte enbart gynnar den ena eller den andra parten, utan att det som kännetecknar en god, jämställd och dynamisk relation är just att den utvecklar båda parter, i detta fall både förskolepersonal och barn (Juul & Jensen, 2003). Lindqvist och Nordäng (2007) hävdar att kompetensen har en avgörande roll när det gäller att bygga upp en relation. Det ska vara en relation som bygger på viljan att möta och se barnet med en öppenhet.

Juul och Jensen (2003) argumenterar för att om en professionell relationskompetens ska skapas krävs det att förskolepersonal kan se det enskilda barnet och anpassa sitt beteende utefter det. Förskolepersonalen ska inte frångå sitt ledarskap, utan tänka på att forma sitt ledarskap utifrån vad barnet behöver för stöd. På det sättet uppnår förskolepersonalen en professionell relationskompetens. Aspelin och Persson (2011) har undersökt lärarkompetens och beskriver dess viktigaste komponenter som att kunna samarbeta med andra samt att kunna möta barnen utifrån deras sociala, kulturella och individuella förutsättningar.

2.3.2 Forskning om relationsarbete

I förskolan arbetar personalen ständigt med att skapa en relationer till barnen för att kunna lära känna dem och utveckla en stark relation. Liljas (2003) avhandling beskriver hur lärare i skolan arbetar med förtroendefulla relationer. Vi väljer att tolka resultatet av hennes forskning och överföra denna till förskolepersonalens arbete då förtroendefulla relationer eftersträvas även där. Lilja (2003) menar att kännetecknen för en kompetent lärare/förskolepersonal är att denne arbetar mycket och intensivt med relationsarbetet. Mycket tid läggs på att visa respekt och skapa förtroenden som i sin tur genererar en god relation. Man tar hänsyn till olika behov men är samtidigt noga med att ställa krav. Frelin (2012) beskriver att relationsarbete är en del av undervisningen och en relationell dimension av lärarprofessionalitet. Wedin (2007) bekräftar i sin avhandling att relationsarbetet är ett arbete som aldrig tar slut, det ska

skapas relationer som är hållbara för framtiden. I hennes studie konstaterar hon att det är en tuff uppgift för förskolepersonalen att arbeta med relationer, eftersom de ska skapa relationer till alla i gruppen samt varje enskilt barn. För att kunna starta upp ett relationsarbete behöver förskolepersonalen ha kunskap om barnet. Det är förskolepersonalens uppgift att hålla i relationsarbetet, det ska finnas en ömsesidighet i relationen. Det kan inte vara en relation som är enkelriktad för då är det ingen relation.

Ömsesidiga relationer uppstår endast när relationen går framåt genom att ha en pedagogisk process där förskolepersonalens planering och metod är i fokus (Juul & Jensen, 2003). Att arbeta med ömsesidiga relationer är ett relationsarbete. När det är ömsesidiga relationer skapas det likvärdiga relationer. Juul och Jensen (2003) förklarar vidare att en likvärdig relation är när två individer kan ta del av varandras tankar och känslor. Det handlar om att ha en demokrati i relationen.

Det behövs finnas någon form av yrkeskunskap om varje enskilt barn och om hela barngruppen för att kunna bygga upp en relation till barnen (Wedin, 2007). Lilja (2013) konstaterar att det är viktigt att bilda en bra relation för att kunna göra sitt arbete. Relationsarbetet är en process som sker löpande och utvecklas på olika sätt. Wedin (2007) bekräftar ur intervjustudie att förskolepersonal bör använda sina strategier ur förhållningssätt för att kunna skapa en relation. Dess strategier kan vara att skapa bekräftelse, skapa samhörighet eller skapa tillfälle att lära känna barnet. Relationsskapandet ska inte stanna i sin process utan ständigt utvecklas. Detta sker genom att förskolepersonalen använder sina verktyg för att skapa relationer.

Relationsarbetet kan också ses som att skapa relationer som bygger positiva upplevelser (Wedin, 2007). Frelin (2012) förklarar att ha en undervisningsgemenskap skapar jämlika relationer. Om ett barn har upplevt ojämlika relation då har barnet inte fått med någon undervisningsgemenskap. Det blir då förskolepersonalens uppgift att skapa mer jämlika relationer. Enligt Aspelin och Persson (2011) är undervisningsgemenskap en del av sociala relationer och undervisningsrelationer. För att kunna behålla relationen till barnen behöver förskolepersonalen arbeta med relationen som en undervisningsrelation och inte skapa en privat relation.

Wedin (2007) bedömer att relationsarbetet är som ett lärande, då förskolepersonalen prövar sig fram till att få ett samspel med barnet. Det finns relationer som inte fungerar. Det gäller att förskolepersonalen hittar sina strategier och ta lärdom av sina misstag. Relationsarbetet handlar om att göra barnet till en del av gemenskapen och visa vilka underbara relationer som finns (Frelin, 2012).

2.3.3 Att skapa goda relationer- exempel från forskningen om vad som skapar goda relationer.

För att kunna bygga upp goda relationer i förskolan behöver det finnas ett förtroende mellan de inblandade. Frelin (2012) förklarar att förtroende inte är något som förskolepersonalen kan visa utan förtroende uppstår endast i relationer mellan två personer med ömsesidiga handlingar. Den vuxne ska tänka på att inte ha några favoriter utan att se alla som minst lika viktiga. En god relation är uppbyggd genom att det finns ett förtroende.

Utän förtroende i en relation blir det ingen god relation. Enligt Liljas (2013) avhandling ur en intervjustudie beskriver lärarna att den enda möjligheten att få en förtroendefull relation är genom att ta kontakt och bekräfta eleverna. Det kan läraren göra genom att lyssna på eleven på ett förtroendefullt sätt, vilket ger möjlighet till att lära känna eleven. För att kunna få till ett förtroende behöver relationen bekräftas

och fördjupas, det sker när läraren lyssnar och bryr sig om eleven. Läraren ska kunna se och möta eleven utifrån elevens förutsättning och behov. På det sättet byggs det upp ett förtroende. Hamre och Pianta (2001) argumenterar för att ha positiva relationer som ger möjlighet till att kunna främja barnens framgångar. Positiva relationer skapas genom att barnet känner en tillit till förskolepersonalen och tycker om denne. Det är personalens uppgift att skapa positiva relationer som bygger på denna tillit. Förskolepersonalen har som uppdrag att skapa varaktiga förtroenden, eftersom varaktiga förtroenden har en avgörande roll för hur förskolepersonalen har lyckats med sitt uppdrag (Wedin, 2007). Om en relation ska klassas som förtroendefull behöver lärare tro på eleverna och deras vilja och förmåga till att ta ansvar (Lilja, 2013).

Aspelin och Persson (2011) påpekar att goda relationer inte bara är till för att ta del av barnens sociala liv, utan mer för att förskolepersonal blir bättre ledare med hjälp av dessa goda relationer. Även här framhävs att ansvaret för skapandet av den goda relationen är helt och fullt förskolepersonalens ansvar. Förskolepersonalens beteende har en avgörande roll till hur relationens utformning kommer att gå till (Hamre & Pianta, 2007). Hamre och Pianta (2007) förklarar i sin studie att om barnet upplever en dålig relation till förskolepersonalen, kommer barnet ha svårt även med framtida relationer. Personalens beteenden lämnar spår hos barnet av hur en relation kan vara. Om förskolepersonalen har ett bra förhållningssätt och en attityd som lockar barnet till att vilja ha en relation efterlämnas goda avtryck som underlättar för barnet i framtida relationer.

Buyse, Verschueren, Verssachtert och Van Damme (2009) drar slutsatsen från sin studie att ju mer förskolepersonalen är medveten om hur de egna attityderna och beteendena påverkar relationskvaliteten desto bättre blir relationen till barnet. Detta kan relateras till Liljas (2013) argumentation i sin avhandling om hur viktigt det är att vara en förskolepersonal som är intresserad av att möta barnen. Liknande slutsatser presenteras av Juul och Jensen (2003) som påpekar att om barn ska bli intresserade av vuxna, behöver de pedagogiska relationerna vara intressanta.

Även Aspelin (2010) berör goda relationers betydelse för barn i förskolan och skolan. Han hänvisar vid flera tillfällen till Martin Bubers² uppfattningar om relationer och beskriver lärar- elevrelationen som den pedagogiska aktivitetens kärna, där lärarens sätt är av avgörande betydelse för relationens utveckling. Han skriver även om relationen mellan lärare och elev, där läraren redan har funnit sin riktning och eleven som håller på att göra det. Detta blir en existentiell kommunikation och det är precis vad pedagogiska möten innebär. Vidare hävdar Aspelin (2010) att förskolepersonalen alltid måste se till den aktuella situationen och därifrån ta ett beslut om vad som bör göras, alltså blir det svårt att planera i förväg hur man ska ta sig an arbetet med att utveckla specifika relationer.

2.3.4 Trygghet och anknytning- en grund för relationsarbetet

Broberg m.fl. (2012) skriver om barns olika erfarenheter kring trygghet och anknytning och hur detta påverkar deras framtida relationsskapande. Mycket är beroende av hur deras start i livet har varit. Detta sker från barnets sida i allra högsta grad omedvetet, men det finns en medfödd drift att knyta an till föräldrar och andra

---

² Martin Buber (1878-1965) var filosof och författare. Han skrev mycket om filosofi, pedagogik och etik och ett av hans främsta intressen var att forska i vad en människa är. Ett av hans främsta verk är *"Jag och Du"*, utgiven 1923.

vuxna. Författarna hänvisar till studier som visat att barn under sitt första levnadsår är kapabla att knyta och skapa starka relationer till upp till fem personer. Föräldrarna brukar vara inräknade här men det kan även finnas flera vuxna i barnets omedelbara närhet som lyckas skapa en trygg anknytning till barnet.

Dock är kravet att de vuxna tar ansvaret för att detta bemöts och tillgodoses, annars finns risken att den trygga anknytningen uteblir. Barnets första erfarenheter av anknytning påverkar senare möjligheten till att knyta an till andra personer som kommer att finnas i barnets närhet. Broberg m.fl. (2012) bekräftar att barn som har en trygg anknytning med sig hemifrån, kommer kunna skapa en trygg anknytning till förskolans personal. Medan de barn som har otrygg anknytning kan ha det svårare och anknytningsarbetet vid förskolestarten med stor sannolikhet tar mycket längre tid. Genom att en trygg anknytning redan finns har barnet skapat bilder och förväntningar på hur vuxna tar sig an och bemöter barnet i olika situationer, vågar barnet förlita sig på att den positiva trenden kommer att fortsätta. På så vis har förskolepersonalen ett litet försprång i relationsskapandet med dessa barn. Barn som saknar en trygg anknytning tar längre tid på sig att knyta an även till förskolepersonalen och det krävs flera kritiska situationer där utgången blivit bra för att bygga upp förtroendekapitalet och referenserna för dessa barn.

Författarna förklarar att anknytningen barnet har till sina föräldrar spelar en stor roll för hur väl barnet knyter an och känner sig trygg med förskolepersonalen.

2.3.5 Relationer påverkar lärandet.

Att ha en stabil och trygg relation påverkar barnets lärande. Det är någonting som Frelin (2012) beskriver i sin avhandling utifrån en intervjustudie där förskolepersonalen påpekar att ha trygga relationer är en viktig utgångspunkt för att kunna skapa lärande. Aspelin och Persson (2011) hänvisar till Hattie (2009) som beskriver att lärandet uppstår endast genom sociala relationer. Dialogen spelar en stor roll för att kunna ha en bra undervisningssituation, barnet ska ha möjlighet till att komma till tals och uttrycka sig. Förskolepersonalen ska vara den som bekräftar och utmanar barnet. Det finns ingen klar metod för hur lärandet ska uppstå utan det är att förskolepersonalen ska ha en tydlig dialog med barnet om hur och vad barnet ska lära sig. Dialog är nyckeln till att skapa ett lärande.

Aspelin och Persson (2011) förklarar att om det ska bildas lärandeprocesser behövs det först och främst en relation mellan förskolepersonalen och barnet. Relationen är den grundläggande faktorn till undervisning och barnets lärande. Barnet behöver känna ett förtroende och en trygghet till förskolepersonalen för att det ska kunna ge sig hän och ta till sig lärande därmed utvecklas. De relationer som är bra ger en möjlighet att kunna främja barnets framgångar i lärandet (Hamre & Pianta, 2001). Lilja (2013) förklarar i sin avhandling att förskolepersonalen ska se barnet som en helhet för att kunna skapa förutsättning för lärandet.

Även Hamre och Pianta (2001) beskriver betydelsen av goda relationer för barns lärandeprocesser. Så länge relationen är bra ger det möjligheter till att utveckla ett lärande. Lilja (2003) påpekar att fokuset ska vara på att läraren ger eleven de grundläggande förutsättningar som krävs för att eleven ska känna trygghet och få möjlighet att lära sig. Trots att Liljas (2003) studie genomförts i en skolkontext kan resonemangen omsättas till en förskolekontext, genom att, förskolepersonalen inte kan skapa ett lärande utan att ha en relation till barnet. Barnet alltså behöver först känna trygghet för att skapa en relation och uppnå ett lärande. Relationen är således en grundförutsättning för att skapa lärandeprocesser (Aspelin & Persson, 2011; Lilja, 2003).

3 Metod

Här presenteras vald datainsamlingsmetod samt genomförandet av denna. Även urvalet av informanter presenteras samt studiens trovärdighet och pålitlighet. Vi tar upp de forskningsetiska aspekterna och redogör för hur dessa tillämpats. Utöver detta redogör vi för hur data analyserats.

3.1 Val av metod

Syftet med studien är att medvetandegöra och öka kunskapen om olika uppfattningar som förskolepersonal har om relationsskapande till barnen i förskolan. Utifrån studiens syfte har vi valt att göra en kvalitativ studie. Enligt Bryman (2002) och Tivenius (2015) handlar en kvalitativ studie om att ha fokus på ord snarare än på siffror. Det vi vill fokusera på är att höra på hur informanten ser på sina egna uppfattningar om det som sker i praktiken.

Utifrån den kvalitativa studiens syfte har vi valt att göra semistrukturerade intervjuer. Till intervjuerna skapades tre olika fallbeskrivningar med utgångspunkt ifrån vardagliga situationer på förskolan där förskolepersonalens relationsskapande till barnen har en central punkt. Detta för att vi vill höra hur informanterna tänker kring dessa fallbeskrivningar som berör förskolans vardag (se Bilaga 2).

Bryman (2002) förklarar att semistrukturerade intervjuer handlar om att intervjun är uppbyggd med öppna frågor. Frågorna har sitt fokus på specifika händelser som bara är relevanta för studien. Det finns möjlighet till att ställa öppna frågor under intervjutillfället (se bilaga 2). Vi valde att inte skicka iväg våra fallbeskrivningar innan intervjuerna. Syfte var att vi ville höra och ta del av respondenternas reflektioner och tankar i stunden.

Fallbeskrivningarna författades skriftligt. Vi övervägde att komplettera dem med filmklipp eller bilder men valde slutligen att låta informanterna få möjlighet att skapa sina egna bilder och plocka fram händelser ur minnet som de ville referera till. Fallbeskrivningarna är situationer som är ständigt återkommande händelser i förskolans vardag och som vi hade svårt att se att ingen av förskolepersonalen inte skulle kunna referera till dem. Det var situationer som handlade om stressade föräldrar, konflikter och skapa anknytningar.

3.2 Val av respondenter

Vi har valt att göra ett målstyrt urval (Bryman, 2002). Detta innebär att vi sökt upp utvalda informanter med intentionen att dessa ska kunna identifiera sig med de fallbeskrivningar vi tagit fram. Informanterna som valts ut och tillfrågats har olika professioner såsom förskollärare och barnskötare. Beslutet att inkludera båda dessa professioner i studien kom sig av att arbetslag oftast är blandade, där förskollärare och barnskötare arbetar tillsammans. Vår utgångspunkt är att relationsskapande inte enbart handlar om utbildning utan även om personliga egenskaper och erfarenheter. Därav valet att låta både förskollärare och barnskötare komma till tals. Enligt Lpfö98/16 (Skolverket, 2016) har både barnskötare och förskollärare ansvaret för att skapa relationer. Vi hoppas kunna synliggöra eventuella skillnader i tankesätt genom

datainsamlingen och därmed uppfylla syftet med studien. De åtta informanterna som deltar i studien arbetar vid olika förskolor i olika kommuner.

3.3 Genomförande av datainsamling

Vi kontaktade åtta förskolepersonal på fem olika förskolor i olika kommuner. Samtliga informanter fick ett missivbrev där de tillfrågades att delta i studien (se bilaga 1). Därefter bokades tid för intervju. Missivbrevet lästes upp på nytt igen vid intervjutillfället. Vi valde att genomföra intervjuerna var för sig men under samma vecka.

Datainsamling skedde med semistrukturerade intervjuer, där fokus låg på tre fallbeskrivningar (se bilaga 2) där vi kompletterat med några förutbestämda följdfrågor om varje fall som togs upp vid intervjun. Tid och utrymme fanns även för spontana frågor som dök upp under intervjuns gång. Fallbeskrivningarna och frågorna var formade utifrån olika vardagssituationer som förskolepersonalen möter.

Alla intervjuer skedde på informantens arbetsplats och det var enskilda intervjuer. Vi valde att göra enskilda intervjuer för att vi kände att vi lättare kunde skapa en öppen atmosfär där informanten får tid att fundera och dela med sig utan att bli avbruten eller stressad.

Vi gjorde ljudinspelningar för att vi skulle fokusera på samtalet och inte behöva anteckna mer än nödvändigt. Ljudinspelningar är det bästa verktyget i en kvalitativ studie, för att det gör det lättare att analysera informantens utsagor (Bryman, 2002). Alla ljudinspelningar transkriberades för att göra det möjligt för oss att ta del av respektive intervju på djupet. Intervjuerna tog 30- 45 minuter att genomföra.

3.4 Dataanalys

De inspelade intervjuerna transkriberades av den av oss som också genomfört intervjun. Under varje transkribering valdes de mest relevanta utsagorna ifrån informanterna. Det som helt föll bort från ämnet och inte alls var relevant transkriberades inte. Vi delgav sedan varandra transkriberingarna i sin helhet och sorterade gemensamt ut likheter och skillnader i utsagorna. Dessa antecknades för att underlätta arbetet med resultat- och analysarbetet. Vid genomgång av transkriberingarna, valde vi att utgå ifrån vårt teoretiska perspektiv och begreppet relationskompetens och söka efter indikatorer av detta i utsagorna.

Vi valde närma oss varje fall med vårt teoretiska perspektiv och forskningsfrågorna. När utsagorna kategoriserats gjordes underrubriker av informanternas mest framträdande svar. Fokus låg på att hitta den gemensamma nämnaren i samtliga intervjuer när kategorierna skapades. Därefter analyserades datainsamlingen genom att använda det teoretiska perspektivet tillsammans med våra tolkningar.

3.5 Trovärdighet och pålitlighet

Genom att denna studie ses som kvalitativ i sin framställning finns vissa svårigheter att sätta begreppen reliabilitet och validitet i sitt rätta sammanhang (Bryman, 2002). Bryman (2002) beskriver att dessa begrepp kommer till sin rätt i den kvantitativa forskningen men att innebörden av detsamma går att omsätta i den kvalitativa forskningen. Dock bör man, enligt Bryman (2002), använda andra begrepp för att förtydliga skillnaden mellan kvantitativ och kvalitativ forskning.

Av den anledningen väljer vi att använda begreppen trovärdighet och pålitlighet för att på så sätt diskutera undersökningens kvalitet. Bryman (2002) hävdar att dessa begrepp speglar det kvalitativa studiesättet.

Genom att ta del av åtta förskolepersonals verklighet och uppfattningar kring relationsskapande blir studien trovärdig. Dessa individer deltar i studien oberoende av varandra och representerar dessutom olika förskolor i olika kommuner. Dessa aspekter samt det faktum att förskolepersonalen inte fått ta del av intervjumaterial och frågor i förväg upplever vi stärker trovärdigheten i studien.

För att ytterligare stärka trovärdigheten har vi på bästa sätt försökt att framställa en gedigen redogörelse för studiens genomförande och resultat. Bryman (2002) påpekar att detta är en viktig del i förmedlandet av trovärdighet, framförallt då vi valt att inte be våra informanter verifiera resultatet av deras respektive utsagor i efterhand. Dock har vi under intervjutillfället kunnat bekräfta informantens utsagor.

Dock vill vi framhäva att vi är individer som tolkat insamlad data och därmed påverkar våra personliga uppfattningar och föreställningar till viss del analysarbetet i studien. Detta kan påverka trovärdigheten. Vi kan se att studien är pålitlig på så sätt att alla informanter har tagit del av samma fallbeskrivningar och kunnat relatera till dessa (Bryman, 2002).

3.6 Forskningsetiska ställningstagande

I studien har vi tagit hänsyn till Vetenskapsrådets (2017) forskningsetiska principer som är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. I missivbrevet (se bilaga 1) har informanterna fått information om studiens syfte och de forskningsetiska principer som studien tar hänsyn till. I brevet har informanterna delgetts fått information om hur studiens insamlade material ska behandlas vad studien ska användas till.

Informanterna har fått information om att studiens slutversion kommer att publiceras i databasen Diva vid Mälardalens högskola. De har fått information om att ge samtycke för att delta i studien och att det är frivilligt att delta och att de närsomhelst kunnat ta tillbaka sitt samtycke utan risk för negativa konsekvenser. Informanterna har fått en tydlig information om studiens konfidentialitet då information om namn, förskola och kommun inte kommer att publiceras.

4 Resultat

Syftet med studien har varit att genom semistrukturerade intervjuer med åtta förskolepersonal bidra till ökad kunskap om olika uppfattningar som förskolepersonalen har om, och vilka strategier de tillämpar, gällande relationsskapande till barn i förskolan. Resultatet av studien presenteras under rubriker som avhandlar respektive fall i våra fallbeskrivningar.

Studiens frågeställning är: *Hur ser förskolepersonalen på relationsskapande till barn? Vilka strategier använder förskolepersonalen för att skapa en relation till barnen?*

4.1 Förskolepersonalens syn på relationsskapande

Nedan beskrivs det som enligt förskolepersonal kännetecknar en god relation och vad de beskriver som de viktigaste aspekterna i förhållningssättet till barnen.

Samtliga förskolepersonal beskriver god relation med respekt, tillit, glädje, trygghet. De beskriver att för att möta barnet och lyckas skapa en relation behöver det finnas en nyfikenhet och vilja hos förskolepersonalen. En av förskolepersonalen förklarar vikten av att ständigt ha ett sunt barnperspektiv i alla situationer. Hen beskriver hur man som förskolepersonal bör ha barnens bästa för ögonen och framförallt när det gäller relationsskapande. Denna förskolepersonal kunde jämföra sina 14 år som barnskötare med tiden efter utbildningen till förskollärare, 3 år tillbaka, och sätta ord på skillnaden i hens agerande när det gäller just barnperspektivet. Hon uttrycker det enligt följande i klagörandet om agerande i Fall 3:

"Jag upplever att förut jobbade man mycket så att, ja men då ska inte jag vara med dig. För att om du och jag tycker jättemycket om varandra så att du blir beroende av mig då ska jag nästan skjuta dig lite åt sidan och så ska jag engagera mig i dom andra. För att man inte ska hamna i en såndär situation där barnet blir ledset när jag inte är där. Men det jag undrar, sett ur ett barnperspektiv, är det de som är bäst för det här barnet? Eller är det faktiskt det att ja, du har knutit an till mig och du behöver mig nu. Jag är din trygghet här på förskolan."

Att vara en närvarande förskolepersonal beskrevs som viktigt och att se alla barn då alla barn är olika. Förskolepersonal beskriver att en relation ska vara ömsesidig, det menas att det ska vara ett givande och tagande genom t.ex. att barnen kommer fram och säger god morgon till pedagogen. Med de yngsta barnen är det ögonkontakten som avgör den ömsesidiga relationen. På så vis kommer respekten födas fram i en relation. En av informanterna förklarar att förskolepersonalen ska möta barnet som man själv skulle vilja bli mött av en annan vuxen och inte se enbart det lilla barnet.

4.2 Fall 1; Separation från förälder vid lämning.

Nedan görs en kort beskrivning om fallet följt av en redogörelse för förskolepersonalens reflektioner och tankar omkring fallet.

Fallet handlar om en stressad förälder som ska lämna sitt barn och är orolig över att barnet ska börja gråta. Det sker en snabb och tydlig överlämning till förskolepersonalen. Barnet känner av att föräldern är orolig och reagerar på den nya miljön och barnet börjar gråta.

4.2.1 Vanlig vardagssituation i förskolans värld.

Alla förskolepersonal beskriver att detta är en del av förskolans vardag. De möter upp föräldrar som vid lämning är stressade väldigt ofta. Det är inget problem att det sker snabba lämningar eftersom förskolepersonalen själva förespråkar att lämningarna ska vara snabba och inte för utdragna. Förskolepersonalen försöker se till att det sker ett tydligt och snabbt avsked till föräldern så att dessa får möjlighet att gå till sina jobb. Personalen vill skapa en trygghet för barnet och det gör de genom att, efter att ha bekräftat barnet och dess känslor över att föräldern gått, exempelvis sätta sig ner med barnet i soffan och läsa en bok. Samtlig förskolepersonal berättar att de så småningom försöker avleda barnet till någonting annat genom att skapa situationer som de vet med sig att barnet känner sig nöjd och glad med. De poängterar att det är något som blir lättare med tiden, vartefter de lär känna barnet och vet vad det tycker om att sysselsätta sig med.

4.2.2 Barnet i fokus - bekräfta barnet.

Förskolepersonalen hävdar att känslobekräftelser gör att de kan möta barnet i sin ledsenhet och på så vis nå fram till barnet. Det är viktigt för alla informanter att tydligt visa på att det är normalt och helt okej att känna sig ledsen när mamma eller pappa går. Alla känslor är accepterade och behöver få ta plats. Några av förskolepersonalen förmedlar också att deras erfarenhet visat att genom att möta barnet i sorgen blir gråten mer kortvarig och barnet kan snabbare övergå i andra aktiviteter.

En förskolepersonal beskriver det så här;

”Om jag möter barnet i ledsamheten och förklarar att jag förstår att du blev ledsen nu när det blev lite stressigt och så, då tycker jag generellt att det brukar lugna sig fortare än om jag bara försöker forcera.”

En annan förskolepersonal betonar fysisk närhet i dessa situationer. Hen menar att de flesta barn uppskattar att få krypa upp i famnen och vara nära, det ger dem trygghet. Genom att bilda en fysisk närhet till barnet skapar det en trygghet hos barnet, vilket resulterar i en stabil relation. Förskolepersonalen har en förståelse för att det behövs finnas en fysisk närhet i relationen för att barnet ska kunna känna en trygghet i relationen.

4.2.3 Hantera föräldrar - inskolningssamtalet är viktigt.

I relationsskapande till barnen tar förskolepersonalen även upp föräldrakontakten som viktig strategi för att skapa goda relationer till barnen. Flera av förskolepersonal förklarar hur viktigt det är att berätta för föräldrarna redan vid inskolningssamtalet om hur de skulle önska att föräldrar ska lämna sitt barn. All förskolepersonal tycker att föräldern gör ett rätt val i det här fallet. Efter att barnet har lyckats lugna ner sig, brukar förskolepersonalen skicka ett sms eller ringa till föräldern för att tala om att lämningen gick bra. Förskolepersonalen vill att föräldern ska känna ett lugn när de har lämnat sitt barn även om de har haft en stressig morgon.

En förskolepersonal förklarar att om det sker väldigt ofta att föräldern är stressad, brukar de se till att ha ett samtal med föräldern. Detta för att förklara att det skapar en oro för barnet i den här situationen och försöka hitta en bättre lösning för lämning.

4.3 Fall 2; Bestämda barn – Konflikter

Nedan görs en kort beskrivning om fallet och i efterföljande avsnittet ges förskolepersonalens reflektioner och tankar omkring fallet.

Fallet handlar om övergångar mellan aktiviteter i förskolan. Även om förskolepersonalen har en god framförhållning, där förskolepersonalen förvarnar om att det är dags för undanplockning skapas det konflikter. Förskolepersonalen möter ett barn som vill påbörja en ny aktivitet fast förskolepersonalen har förmedlat att det är dags för undanplockning. Barnet blir frustrerad och arg. Konflikten är då ett faktum.

4.3.1 När kränker man ett barn?

Några av förskolepersonalen förklarar att det är svårt att veta om man har kränkt ett barn. De förtydligar med att förklara att man med största sannolikhet har agerat kränkande om barnet är argt eller ledsen men att detta kan ske även om man gått in situationen med avsikt att absolut inte göra det. Den frågan reflekterar en av förskolepersonalen dagligen över genom att, på ett eller annat sätt, ställa sig själv frågan om hur situationen hade artat sig om hen gjort på ett annorlunda sätt.

Hen beskriver det såhär;

”Man vill aldrig kränka någon. Just därför är de här fallen, trots sin återkommande karaktär, svåra att hantera.”

Det är svårt att avgöra om förskolepersonal har försämrat relationen genom att ge barnet tillsägelse för att plocka undan. Förskolepersonal beskriver att hen ständigt reflekterar över om relationen har blivit sämre på grund av att förskolepersonal har kränkt barnet.

4.3.2 Positiva situationer undviker konflikter.

Förskolepersonalens inställning till konflikter är varierande. Hur de tar sig an situationer likt Fall 2 (se Bilaga 2) och hur de ser på konflikter och dess påverkan på relationer i stort, skiljer sig också.

I fallbeskrivningen ovan anger en förskolepersonal att hen hellre låter undanplockningen vara och tar itu med den själv, för att undvika konflikt men också att det är beroende av vilket barn det är. Förskolepersonalen vill inte att relationen ska bli drabbad på grund av den här situationen, därför väljer hen att ta itu med uppgiften på egen hand. Resterande sju förskolepersonal drar sig inte för att hamna i konflikt, dock försöker de lirka och locka barnet till samarbete. De påvisar också vikten av att göra lek av processen vid undanplockningen och inte ha fokus på att plocka undan. Återigen är bekräftelse av barnets känslor viktigt för förskolepersonalen och på så vis byggs relationen upp. Om förskolepersonalen har en förståelse för barnets känslor blir det lättare för dem att forma en relation till barnet.

Genom att använda positiva situationer bidrar det till relationsskapande. Några förskolepersonal beskriver vikten av att skapa situationer som är positiva för både barnet och personalen. Det är viktigt att komma ifrån negativa laddade situationer som t.ex. kan vara konflikter med ett ständigt tjat om att barnet ska plocka undan. En förskolepersonal förklarar, genom att använda sig av de positiva situationerna kan hen få möjlighet till att ta reda på vad den bakomliggande faktorn är till varför denne och det här barnet hamnar i konflikter. De positiva situationerna kan vara t.ex. när förskolepersonalen deltar i barnets lek utan att fokusera på att plocka undan. I den positiva situationen kan personalen få möjligheten att ta del av barnets tankar

omkring den negativa situationen.

En förskolepersonal förklarar att genom att ha flera positiva situationer med barnet ger det personalen en möjlighet till att förbättra relationen. Förskolepersonalen behöver fundera på vilka situationer barnet trivs, genom att göra sig delaktig i situationen. Leken är ett verktyg till att skapa relationer. Det är i leken förskolepersonalen kan nå ut till barnet.

4.3.3 Har ingen maktkamp utan använder dialog istället.

Vårt resultat visar på en medvetenhet hos förskolepersonalen att hantera konflikter innan dessa tenderar att bli en maktkamp. Det är enbart en förskolepersonal som uttalar detta med just ordet maktkamp, men vi kan tolka de andra förskolepersonals ordval som att det är precis detsamma de avser. Förskolepersonalen poängterar att det är viktigt att jämka, lirka och med gott humör och god ton försöka leka sig ur situationen och därmed konflikten. Man uttrycker att man i väldigt sällsynta fall släpper hela situationen som förekommer en eventuell konflikt, det är viktigt att fullfölja situationen eller konflikten men att ändå läsa av barnet och bestämma var gränsen går utan att maktkamp uppstår. Förskolepersonalen förmedlar att det är viktigt att välja sina konflikter så att inte varje situation blir en negativ händelse.

För att undvika maktkampen behöver det finnas en dialog mellan förskolepersonalen och barnet och på så vis skapas relationer. Genom att övervägande göra saker som barnet tycker är roligt så beskriver förskolepersonalen att de undviker att hamna i ett ständigt tjat och utpekande av enskilda barn. Just det är något förskolepersonalen passar sig noga för. Även om personkemi gör sitt till menar de att man som förskolepersonal måste arbeta med relationer till alla enskilda barn. Genom att identifiera barnets intressen och skapa möjligheter att samverka och möta barnet i deras intressen skapas goda relationer.

En förskolepersonal beskriver hur kommunikation i olika former är nödvändig i relationsskapandet. Förskolepersonal behöver ibland ta till andra medel än enbart den verbala kommunikationen. Kroppsspråk och med det fysisk närhet samt användandet av bildstöd är andra typer av kommunikation som nämns.

4.4 Fall 3; "Barnet trivs bara med mig"

Nedan görs en kort beskrivning om fallet och i efterföljande avsnittet redogörs för förskolepersonalens reflektioner och tankar omkring fallet.

Fallet handlar om ett barn som har knutit ett starkt band till en förskolepersonal. Barnet vill hela tiden vara hos den förskolepersonalen under sin vistelsetid på förskolan. Förskolepersonalen är medveten om att när hen är borta så visar barnet en otrygghet och är tystlåten. Förskolepersonalen känner en oro över att barnet har svårt att ty sig till de andra i personalen.

4.4.1 Barnets bästa - gör inte så stor sak av det.

All förskolepersonal poängterar att det är viktigt att inte göra situationen värre än vad den är. För att barnet ska kunna skapa en relation till de andra i personalen gäller det att förskolepersonalen inte håller barnet för sig självt. Samtidigt ska det finnas en möjlighet för barnet att luta sig mot en speciell förskolepersonal om barnet vill. Det kan vara t.ex. att barnet vill att denne ska vara den som klär barnet och ingen annan, då gör hen det. Man vill inte att barnet ska känna sig avvisat och riskera att barnet kanske backar i den trygga relationen som skapats till förskolepersonalen. Hur man

handlar i den här situationen sker alltså utifrån vad som är bäst för barnet, samtidigt som man aktivt arbetar för att se till att relationer skapas till andra förskolepersonal.

En förskolepersonal hävdar att en stark anknytning till endast en förskolepersonal bör undvikas men samtidigt behöver barnet få möjlighet att skapa en trygg anknytning till den förskolepersonalen som barnet själv väljer. Denna förskolepersonal beskriver dessa situationer som svåra:

”Det är litet dubbelmoral. Det är skönt för ett barn för att känna trygghet.”

Alla förskolepersonal förklarar vidare att det är viktigt att alla barn skapar en relation till samtliga förskolepersonal i verksamheten. Barnets bästa ska vara i fokus för att kunna bygga upp en anknytning som vilar på tillit, trygghet och förtroende. Det ska finnas en respektfullhet i relationen gentemot barnet och relationen ska få gå i små steg.

4.4.2 Arbetslagets ansvar att hjälpas åt.

Det är viktigt att alla i arbetslaget kan lita på varandra när det kommer till den här situationen. De flesta av förskolepersonalen förklarar att de inte har den här anknytningsformen där barnet endast knyter an till en förskolepersonal. De försöker se till att barnet vänjer sig med alla i personalen för att det inte ska bli problem när den förskolepersonalen som barnet tyr sig till är borta. De beskriver hur viktigt det är att de andra gör sig intressanta för barnet och genom att göra sig intressant kommer barnet vilja lära känna förskolepersonalen.

Det finns förskolepersonal som har starka band till särskilda barn. Det gäller för dessa att visa det här barnet att det går bra att lita på de andra i personalen också. Det syftar till att barnet lär sig att ha flera trygga anknytningar. En förskolepersonal beskriver vikten om att prata gott om de andra i personalen och uppmuntra barnet till att ta kontakt med dessa. Mycket av allt detta vilar på hur förskolepersonalen är emot varandra och barnet och speciellt hur förskolepersonalen betar sig mot varandra då barnet själv väljer att upprätta en kontakt med någon av de andra.

En förskolepersonal förklarar med ett exempel hur arbetslaget kan göra för att kunna skapa en relation till barnet. Det är att skapa aktiviteter utifrån barnets intresse. Den förskolepersonal med ett starkt band till barnet, ska inte delta i aktiviteten utan det är förskolepersonalen som vill upprätta kontakt och relation som deltar. Alla förskolepersonal vill att barnet ska vara med alla och inte bara med en förskolepersonal. Det är tillvägagångssättet i arbetslaget som avgöra hur relationsskapande ska gå till och arbetslaget behöver samarbeta med varandra, för att kunna skapa någon form av relation till barnen.

En av informanterna beskriver hur dennes arbetslag har avhandlat detta, som hen säger, dilemma med att barn knyter an starkt till endast en förskolepersonal. Man har efter åtskilliga dialoger kring detta skapat ett nytt förhållningssätt i inskolningssituationerna. Man har valt att rotera i inskolningen så att alla förskolepersonal blir delaktiga och på ett annat sätt. Det har gett goda resultat och hela arbetslaget upplever att barnen känns tryggare och har en stabilare relation till all förskolepersonal. Dock finns fortfarande ”favoriter” bland personalen och så måste det får vara, men vår informant menar att som helhet har denna omstrukturering i inskolningen underlättat det grundläggande relationsarbetet.

”Från början har vi ju haft att en ansvarar för inskolningen. Nu har vi börjat om och kör på att vi finns med alla tre. För att undvika såna här situationer. Vi började i höstas för att vi vill inte hamna där. /.../ I den mån det går praktiskt gör vi såhär och det funkar riktigt bra. Vi har sett

det här dilemmat så mycket och med alla VAB och sjukskrivningar så blir det tufft när det är såhär.”

4.5 Sammanfattning av resultat

Genomgående talar informanterna om vikten av att vara tydlig i kommunikationen med barnen. Tydlighet, ramar och rutiner underlättar relationsskapandet. Respekten för individen samt bekräftelsen av barnets känslor är en viktig del i arbetet. Alla informanter hävdar att de har kompetens och erfarenhet som ger dem ett lugn och en övertygelse att situationer liknande våra fallbeskrivningar inte skulle riskera att falla relationerna med barnen. Det ger dem en trygghet.

Informanterna argumenterar för hur viktigt det är att det finns en trygghet i relationerna, om det är med en eller flera förskolepersonal spelar ingen roll. Barnets bästa ska alltid vara i fokus i relationsskapande. Relationen ska skapas utifrån ömsesidighet och för att relationen ska bli ömsesidig och god behöver de föregås av positiva situationer. Informanterna argumenterar även för hur det är viktigt att ha en dialog med barnet. Genom dialog kan förskolepersonalen hitta förklaringar på varför en relation är negativ och därmed arbeta för att reparera relationen. Det är ett sätt att bygga upp relationen genom att använda dialogen. Relationen behöver alltid ses över och förbättras på ett eller annat sätt och det gör förskolepersonalen genom att reflektera kring sitt sätt i relationsskapandet.

Att ha en stark anknytning till ett barn är okej. Om barnet ska få till en relation behöver barnet känna av en anknytning som vilar på trygghet. Informanterna påpekar vikten av att anknytning vilar på tillit, trygghet och förtroende och med hjälp av anknytning byggs relationen upp.

Informanterna förklarar hur viktigt det är att alla i arbetslaget samarbetar i skapandet av goda relationer. Informanternas mål är att alla barn ska ha en god relation till all förskolepersonal då de är medvetna om vilka problem som kan uppstå när den i personalen är borta som barnet har starkast anknytning till. För att bilda en relation behöver förskolepersonalen vara en intressant person för barnet. Varje enskild förskolepersonal har ansvar att skapa relationer till varje enskilt barn. Arbetslaget måste också ha en god kommunikation mellan varandra och inte prata illa om varandra. Det är viktigt att uppmuntra de barn som endast har en stark anknytning till en av förskolepersonal i arbetslaget till att bilda relationer med andra förskolepersonal. Alla i arbetslaget behöver vara intresserade av att vilja lära känna barnet och vara nyfiken på det här barnet, för att bygga upp en god relation till barnet.

5 Analys

Här presenteras en analys av resultaten utifrån det relationella perspektivet och forskningsfrågorna. Specifikt har begreppen relationskompetens, intersubjektivitet, relationellt perspektiv, sam-varo och sam-verkan varit styrande i analysen. Våra frågeställningar är:

Hur ser förskolepersonal på relationsskapande till barn? Vilka strategier använder förskolepersonal till för att skapa goda relationer till barnen?

5.1 Förskolepersonalens syn på relationsskapande till barnen

Mer eller mindre framträdande spår av relationskompetens kan urskiljas i samtliga av förskolepersonalens utsagor när de beskriver sin syn på relationsskapande. Att skapa möten med barnet och se barnet beskrevs som det centrala i det relationsskapande arbetet. I det relationella perspektivet handlar det om att möta och förstå barnet, förskolepersonal ska kunna bilda sig en uppfattning om en annan person genom att ha en förståelse för den andre (Von Wright, 2006). Utifrån ett relationellt perspektiv tolkar vi det som att förskolepersonal i deras utsagor om de tre olika fallen antar ett relationellt perspektiv. Detta är exempelvis framträdande då de uttalar sig om att förskolepersonal behöver ha en förståelse för barnets situation och bekräfta barnets känslor. Vi uppfattar också deras utsagor som att de anser att det är viktigt att barnet får någon fysisk närhet med någon förskolepersonal för att relationen ska kunna vara trygg. I Fall 1 handlar beskrivningarna också om att snabbt ta kontakt med barnet. Förskolepersonalens tankar är att barnet ska vara i centrum och skapande av trygghet ska formas utefter barnets behov. Enligt Aspelin och Persson (2011) handlar relationskompetens om att kunna prioritera i relationer, och omtolkat till Fallbeskrivning 1 kan det ses som att förskolepersonalen behöver lägga sitt fokus på barnet i relationen och inte tänka lika mycket på föräldern i just lämningsituationen. Vi tolkar det som att förskolepersonal tänker utifrån relationskompetens när de belyser vikten av att relationen ska fokusera på barnet i första hand. Föräldern tillhör en del av den utvidgade relationen, men det är relationen till barnet som är den allra viktigaste.

Några av informanterna reflekterade över att vara auktoritära i relationen till barn. Auktoritär innebär att ha kontroll över barnet (Walker, 2009). Relaterat till förskolan som verksamhet kan det tolkas som att förskolepersonal alltid är i en relation till barnen där de har mer kontroll. I Fallbeskrivning 2 illustreras detta med de utsagor som beskriver maktkamp mellan barn och förskolepersonal, men också medvetna strategier för att undvika att hamna i en maktkamp. Några av informanterna beskriver i resultatet i Fall 2 att de försöker få till ett samarbete med barnet och det kan vara genom att skapa en lek av undanplockningen. En annan strategi för att värna om relationen är att tar på sig uppgiften själv, och plocka undan själv istället. De förskolepersonal som undviker att vara auktoritära är medvetna om att det inte är nödvändigt att vara auktoritär i sitt relationsskapande. De ser det som att vara auktoritär skadar relationen mellan barnet och förskolepersonalen. Vi tolkar det som att förskolepersonal försöker att arbeta utifrån den auktoritativa modellen och ha en asymmetrisk relation där de arbetar mycket med barnets inflytande och demokrati (Juul & Jensen, 2003). Vi kan uppleva att det blir en auktoritär relation när förskolepersonalen väljer att uppmuntra barnen till att samarbeta för att plocka undan fast de inte vill. Förskolepersonalens syn på relationsskapande blir inte den demokratiska synen som förskolepersonal strävar efter i resultatet då de väljer att

uppmuntra barnen till samspel fast de inte vill.

Resultatet visar att det är förskolepersonal som anser sig ha ansvaret att skapa relationer till barnen. Relationsskapande åläggs inte barnet utan förskolepersonal, samtidigt som de beskriver vikten av en ömsesidig relation baserad på ett givande och tagande. Relationell professionalitet beskrivs som att det är förskolepersonalens ansvar för att skapa relationer som är kvalitativa (Frelin, 2012). Detta kunde även uttolkas i våra resultat då förskolepersonal på olika sätt beskrev betydelsen av en ömsesidig relation till barnet. Dock beskrivs relationell professionalitet av Frelin (2012) som förskolepersonalens ansvar att skapa en relation till barnet och inte barnets ansvar att skapa en relation till förskolepersonalen. Utifrån vår tolkning visar förskolepersonal något som kan härledas till relationell professionalitet. Detta främst genom att de urskiljer sitt eget ansvar för relationen till barnet. Samtidigt tilldelade de barnen ett större ansvar för relationsarbetet än vad som enligt litteraturen (Frelin, 2012) görs inom den relationella professionaliteten.

Förskolepersonal var dock medvetna om att relationer skapas i mötet med barnen.

Vi upplever även att det finns en sam-verkansyn på relationsskapande, när förskolepersonal uttalar sig att relationen ska vara respektfull. Sam-verkansperspektivet som inbegriper att handla utifrån de sociala principerna som är de sociala överenskommelserna vilket t.ex. innebär att respektera andra och bli respekterad (Aspelin och Persson, 2011). Detta ses tydligt som exempel i resultatet där förskolepersonalen uttalar sig om vikten av att behandla barnet som förskolepersonalen skulle behandla en vuxen. Utifrån detta tolkar vi det som att förskolepersonalen är medveten om de sociala överenskommelserna och dessa ses som en grund i skapandet av goda relationer.

Vi tolkar det som att förskolepersonalens utsagor gällande Fallbeskrivning 3 speglar en intersubjektiv hållning, då förskolepersonal poängterar att relationsskapande skulle vara ömsesidig och då de också visade förståelse till att ett barn kunde ha en stark anknytning till någon särskild i personalen. Samtidigt pekar resultaten på en önskan från förskolepersonalen om att alla barn ska bilda en relation till samtliga i arbetslaget. Relationen ska formars med tillit och förtroende, något som ses som centralt i ett relationellt perspektiv (Aspelin & Persson, 2011). Förskolepersonalen lyfter det i resultatet när de definierar att en god relation är en ömsesidig relation. Det gör att vi kan tolka det som att våra informanter har en relationskompetens som vilar på att ha en sam-varorelation. Vi upplever att förskolepersonalen vi talat med strävar efter ömsesidiga relationer utifrån deras syn på relationer.

5.2 Förskolepersonalens strategier för att skapa goda relationer till barnen.

I resultaten exemplifieras förskolepersonalens strategier för att skapa goda relationer till barnen. Vi kan skönja att de antar ett relationellt perspektiv när de nämner dialogen som en strategi för att skapa relationer. De uttalar sig om att det är viktigt att möta varje enskilt barn och genom dialog och kommunikation. En professionell relationskompetens kommer till uttryck när förskolepersonalen kan se det enskilda barnet och kan skapa behov efter barnets förutsättningar (Juul & Jensen, 2003). Vi tolkar det som att förskolepersonal tänker utifrån professionell relationskompetens när de belyser att kommunikation är en del av deras relationsskapande. Den kommunikativa interaktionen uppstår endast i mötet mellan förskolepersonal och barn. I resultatet anser förskolepersonal att det behöver finnas olika verktyg för att

skapa en kommunikation. Det verbala språket räcker inte utan det behöver finnas en fysisk kontakt mellan barnet och förskolepersonalen. Vi tolkar detta som att förskolepersonal uttrycker en förståelse kring att använda dialogen som verktyg till att skapa relationer. Vi kan även tolka att det finns en förståelse om att vara intersubjektiv i relationsskapandet. Intersubjektivitet är en ömsesidig kommunikation mellan förskolepersonalen och barnet och en förutsättning för ett relationellt skapande och varande (Aspelin, 2003 & Von Wright, 2006). Den viktigaste delen av relationsskapande är att kunna ha en dialog, något som både lyftes fram av våra informanter och som också beskrivits i litteraturen gällande relationellt perspektiv (Aspelin, 2003; 2010).

Barns känslor, tankar och idéer beskrevs också som medel som förskolepersonal tog tillvara i sina strategier i sitt relationsskapande. Vi tolkar detta som att förskolepersonal strävade efter att skapa så symmetriska relationer som möjligt, genom att arbeta med relationen till barnen och ge förutsättningar till demokrati och inflytande. I resultatet visas detta genom att förskolepersonal beskriver att barnen ska få vara en del av exempelvis konfliktlösningen. Ytterligare ett exempel är när förskolepersonal uttrycker att de använder positiva situationer för att kunna hitta lösningar på negativt laddade situationer som utmynnar i eller skulle kunna utmynna i konflikter. Genom att ta vara på dessa situationer och använda dem konstruktivt anser förskolepersonal att de får fina möjligheter att tillsammans med barnet att förbättra relationen.

De positiva situationerna är något som utgår ifrån barnets intresse. Vi tolkar det som att förskolepersonal kan se barnets unika individualitet utifrån sitt förhållningssätt (Aspelin & Persson, 2011) genom att de beskriver hur de skapar situationer som barnet trivs i. De positiva situationerna utvecklar relationen och skapar en chans till att få utveckla en trygg och stabil relation. Vi upplever dock att positiva situationer inte skapas hur som helst utan det kräver att förskolepersonalen är nyfiken och intresserad för att lära känna barnet i positiva situationer. Genom att visa en nyfikenhet och intresse för barnet skapas en intersubjektiv grund för relationen.

Arbetslaget har en stor påverkan när det gäller att skapa relation till barnen. Det krävs att arbetslaget är stabilt och i sig står för goda relationer för att förskolepersonal ska kunna skapa kontinuitet i relationerna till barnen. Vi kan se att resultatet visar på att arbetslagen har utarbetade strategier som de regelbundet samtalar om när det gäller relationsskapande. Dock var detta något som uppdagades längre fram i intervjuerna. Till en början beskrev förskolepersonal enbart att man generellt pratade och diskuterade mycket i arbetslaget men att relationsskapande i sig inte upptog så stort fokus. Det blev som att förskolepersonal uppmärksammade sig själva vartefter intervjuerna fortskred att de faktiskt avhandlade många dialoger och diskussioner kring sina förhållningssätt och sitt relationsskapande. Så småningom visade de på olika exempel på dialoger kring relationsskapande som ligger till grund för hur arbetet med relationsskapande till barnen formas och ser ut. Det är utifrån ett asymmetriskt synsätt som förskolepersonal beskriver relationsarbetet, eftersom de uttrycker att det är deras ansvar att se till att relation håller och samarbetet fungerar (Juul & Jensen, 2003). Dock påvisar de sin strävan mot att arbeta sig bort ifrån den asymmetriska relationen som kännetecknas av den auktoritära modellen. Samarbetet i arbetslaget kan även ses som ett sätt att ta del av arbetslagets kollektiva relationskompetens och kunskap omkring relationsskapande.

6 Diskussion

Här nedan under rubriken Metoddiskussionen diskuteras den valda metoden i studien. Sedan presenteras Resultatdiskussionsavsnittet där våra egna tankar och det mest intressanta resultatet sammanfogas och diskuteras med tidigare forskning. En Slutsats presenteras därefter och vi lyfter även studiens relevans för förskolans kontext och ger sedan slutligen förslag till Framtida forskning.

6.1 Metoddiskussion

Vårt metodval var väl genomtänkt. Genom att använda semistrukturerade intervjuer lades fokus på en informant åt gången och denne fick tid och utrymme att dela med sig av sina tankar kring ämnet. Eftersom syftet var att medvetandegöra och öka kunskapen om olika uppfattningar som förskolepersonal har om relationsskapande till barn i förskolan ansågs det viktigt att ge varje informant ordentligt med utrymme att kunna redogöra för just sitt förhållningssätt utan att påverkas av andra. Intervjuerna ljudinspelades med hjälp av mobiltelefoner för att vi skulle kunna fokusera på informanten under intervjuens gång. Detta fungerade mycket bra och alternativet att enbart föra anteckningar hade gjort att många utsagor hade missats och väsentliga delar av intervjuerna hade med största sannolikhet fallit bort.

Genom att endast åtta intervjuer genomförts i studien är inte avsikten att generalisera resultatet. För att göra detta hade vi behövt väga in flera informanters svar och med tanke på att arbetet var tidsbegränsat blev detta icke genomförbart. Det faktum att vi har genomfört intervjuer individuellt på var sitt håll bör också beaktas då alla människor har sitt personliga sätt att genomföra intervjuer på även om förberedelser och material ser likadant ut. Vi valde dock att ändå genomföra intervjuerna enskilt med motiveringen att informanterna inte hamnar i någon form av "underläge" om vi skulle vara två intervjuare. Vi upplevde också att resultatet av intervjuerna blev så personliga som vi önskat och därmed är vi nöjda med beslutet att inte intervjuas i par.

Semistrukturerade intervjuer gav oss en bild på hur förskolepersonal tänkte kring relationsskapande till barn i förskolan. Däremot säger det inget om hur de faktiskt arbetar utifrån dessa förhållningssätt, reflektioner och tankar så de kom till uttryck i intervjuerna. Om vi hade utfört observationer, hade vi kunnat upptäcka om förskolepersonalen arbetar utifrån sina utsagor såsom de beskrivit i intervjuerna. Vi kände att det var begränsat med tid för att göra observationer omkring relationsskapande. För att genomföra observationer krävs en längre tidsperiod, framförallt för att upptäcka och se mönster i förskolepersonalens relationsskapande. Vi upplever att intervjuerna med fallbeskrivningarna gav oss en bra bild över hur informanterna tänkte.

Vi var ute efter att ta del av förskolepersonalens uppfattningar och tankar omkring relationsskapande i den här studien. Fallbeskrivningar var formulerade utifrån vardagliga händelser som informanterna med lätthet har kunnat relatera till sin yrkesprofession. Alla informanter har kunnat relatera till sin yrkesprofession utifrån samma fallbeskrivningar.

6.2 Resultatdiskussion

Här diskuteras resultatet med utgångspunkt i studiens syfte som är att medvetandegöra och öka kunskapen om olika uppfattningar som förskolepersonal har om relationsskapande till barn i förskolan.

6.2.1 Goda relationer

De flesta av informanterna i resultatet uttryckte sig en hel del om att skapa relationer som är ömsesidiga. De framhäver att ömsesidigheten är den centrala delen i relationsskapandet. Juul och Jensen (2003) bekräftar att ömsesidiga relationer uppstår när relationen går framåt. Med det menas att relationen inte ska stanna upp utan ständigt utvecklas. Förskolepersonalen i studien uttrycker att det är viktigt att använda sig av olika verktyg för att kunna utveckla en relation. Juul och Jensen (2003) bekräftar vidare att likvärdiga relationer uppstår när förskolepersonalen och barnet kan ta del av varandras tankar och känslor, det är först då relationen kan upplevas som likvärdig. Det är någonting som framkommer i resultatet när förskolepersonal uttrycker sig om att ta del av barnets tankar och känslor i relationsskapande. Barnens tankar ska synliggöras och bekräftas och det gör förskolepersonalen genom att kontinuerligt besvara deras tankar och känslor.

I resultatet framgick det att fokus låg på sam-varorelationen, något vi kunnat tolka genom litteraturen. Sam-varo är att ha en ömsesidig relation där inget utfall kan förutses (Aspelin och Persson, 2011). Genom att arbeta med ömsesidiga relationer ger det möjlighet till att skapa likvärdiga relationer. Inom relationell kompetens krävs det att förskolepersonalen har en förståelse för att det ska finnas en ömsesidighet i relationen och den förståelsen upplever vi att informanterna har. De ser själva att relationen bör vara ömsesidig för att den ska kännetecknas som god och att den ska vila på demokrati.

Goda relationer uppstår även när barnet har skapat en tillit till förskolepersonalen och fattat tycke för densamma. Det är förskolepersonalens uppgift att skapa positiva relationer som bygger på tillit och vi kan se att samtliga informanter tar den uppgiften på största allvar. Förskolepersonalen har också som uppdrag att skapa varaktiga förtroenden, eftersom varaktiga förtroenden har en avgörande roll för hur förskolepersonalen har lyckats med sitt uppdrag (Wedin, 2007). En aspekt att se till när det kommer till förtroende och tillit är kontinuitet. En relation som ständigt belastas med kortare eller längre uppehåll, såsom att barn eller förskolepersonalen ofta är frånvarande, får svårare att befästa förtroende, tillit och varaktig trygghet. Det är något som åtminstone en av våra informanter berör grundligt men flera påtalar att strukturella villkor också spelar in i relationsarbetet. Det kan vara ett problem när omsättning på personal är stor. Därmed kan man förstå att förskolepersonal lyfter att det är viktigt att alla förskolepersonal i arbetslaget gör försök att skapa goda relationer till alla barn. Man kan också förstå att det blir viktigt att eventuella vikarier är återkommande och att dessa gör seriösa försök att arbeta sig in i relationerna till barnen.

Enligt Lilja (2013) blir relationen förtroendefull när förskolepersonalen tar kontakt med och bekräftar barnet, på en nivå som är lyssnande och bekräftande. Det innebär att vi som arbetar som personal förskolan har ansvar för att se till att det skapas tillitsfulla relationer till varje enskild individ för att det ska kunna räknas som en god relation. Hamre och Pianta (2001) berör att positiva relationer ger möjlighet till att främja barnens framgångar i utveckling och lärande.

De flesta informanterna i resultatet tänker på att använda sig av bekräftelse för att

kunna ha en förtroendefull relation till barnen. Bekräftelserna ger dem möjligheten till att bygga en god och förtroendefull relation. Det är en del av relationskompetensen att kunna lägga fokus på barnet och bekräfta barnets känslor. En del i relationskompetensen innebär att förskolepersonalen lägger sitt fokus på barnet i relationen och inte tänker på föräldern i det första läget (Aspelin och Person, 2011). Detta är något som alla informanter ger uttryck för, dock påtalar alla att relationen till föräldern också är viktig men att det blir en andra hands- prioritering att ge tid till föräldern när barnet behöver få fokus. Det väljer man att göra sen, när barnet är lugnt och tryggt. Detta verkar även skapa ett lugn hos föräldrarna när de ser att barnet har högsta prioritet.

All förskolepersonal i studien lyfter fram att det är viktigt att fokusera på barnet när det ska skapas en god relation och alla nämner, dock inte ordagrant med begreppet, att det är viktigt att ha ett barnperspektiv. Barnets bästa ska finnas i fokus i relationsskapandet. Aspelin (2010) hänvisar till Bubers uppfattningar som beskriver förskolepersonalen-barnrelationer som den pedagogiska aktivitetens kärna, där lärarens sätt är av avgörande betydelse för relationens utveckling. De flesta förskolepersonal i studien uttrycker sig att de har ansvaret till att skapa en god relation till barnet och vikten av att alla förskolepersonal har en bra relation för barnet. Det är vårt ansvar att de goda relationerna skapas.

Förskolepersonal i studien uttrycker sig upprepade gånger att kommunikationen mellan barnet och förskolepersonalen också är en del av den goda relationen. Aspelin och Persson (2011) hänvisar till Hattie (2009) som uttrycker att dialogen har betydelse för hur undervisningssituationen ska bli. I dialogen behöver barnen uttrycka sig och sedan bekräftar förskolepersonalen barnets tankar och känslor. Det är viktigt att förskolepersonal har en ständig dialog med barnen för att kunna upprätthålla en god och stabil relation. Det är genom dialogen som barnen kan utvecklas och lära sig. Intersubjektivitet som är en del av relationella perspektivet beskriver att det ska vara en ömsesidig kommunikation (Aspelin, 2003; Von Wright, 2006). All förskolepersonal i resultatet strävar efter att ha en dialog som vilar på ömsesidighet. Vi kan tolka detta som att dialogen är nyckeln till att skapa en god relation och därmed blir det vårt uppdrag att tydligt arbeta med dialogen i vår yrkesroll. Dialogen hjälper oss till att få en relation. Med dialog har vi förstått att det inte är enbart verbal dialog som räknas. Andra former av kommunikation betyder lika mycket för att relationen ska vara utvecklande.

6.2.2 Positiva situationer

Majoriteten av de intervjuade uttrycker att vikten av att skapa positiva situationer utifrån det enskilda barnets intressen är en del av att skapa en relation till barnet. Positiva situationer är för dem en metod till att utveckla relationer till barnen. Juul och Jensen (2003) argumenterar för att ha en professionell relationskompetens krävs det att förskolepersonalen kan se det enskilda barnet, något som våra informanter också ger uttryck för att de gör. För att kunna ha en relationskompetens behöver förskolepersonalen se det enskilda barnet, arbeta med de positiva situationerna och genom dessa skapa möten för relationsskapande. Positiva situationer ger inte bara möjlighet till att skapa relationer utan också en chans till att utveckla lärande och utveckling. Aspelin och Persson (2011) påpekar att om det ska bildas lärandeprocesser behöver det först och främst en relation mellan barnet och personalen. Relationen är den grundläggande faktorn till undervisning och barnets lärande. De positiva situationerna ger möjlighet till att få ett lärande i förskolan.

Det är inte lätt eller ens möjligt att enbart skapa positiva situationer eftersom

negativa händelser sker och dessa måste få finnas med. Förskolepersonal i studien ger uttryck för att man måste utvärdera och ta till sig utfallet av dessa situationer, inte nödvändigtvis för att de ska undvikas till varje pris utan mer för att det är kompetensutvecklande. Detta speglar Aspelins (2010) beskrivning av hur relationskompetensen utvecklas hos både förskolepersonal och barn i situationer som skulle kunna ses som misslyckade men där dessa istället blir en källa till utveckling för båda parter.

I skapandet av positiva situationer är det barnets intressen som ska finnas i fokus och förskolepersonalens synsätt ska vara att se barnets unika individualitet (Aspelin och Persson, 2011). Att arbeta utifrån skapandet av positiva situationer ger en del av undervisningsgemenskapen (Frelin, 2012).

Lilja (2003) påpekar, att om vi inte kan bilda en relation till barnen kommer de inte utveckla sitt lärande och den uppfattningen framhåller även våra informanter. Barn behöver känna en trygghet för att skapa en relation och därmed lärande och även Frelin (2012) beskriver i sin avhandling att trygga relationer skapar möjligheter till lärande. Vi kan se de positiva situationerna som en del av att skapa den tryggheten. Men då alla barn i barngruppen är olika kan det också bli problematiskt att få alla situationer positiva, det är nästintill omöjligt att generera positivism och glädje för alla, alltid. Vi menar dock att genom att bemöta det enskilda barnet med respekt och förståelse så kan även en upplevelse som från början var negativ för barnet ändå bli positivt klingande i barnets minne och därmed positiv för relationen.

Det är upp till varje förskolepersonal att skapa positiva situationer och inte barnets ansvar. Majoriteten av förskolepersonalen uttrycker att det är viktigt att ha ett intresse av att vilja lära känna barnet och vara nyfiken på barnet. Genom att visa nyfikenhet och intresse menar de att barnet kommer att vilja ha en relation, det har deras erfarenhet visat dem. Lilja (2013) betonar att det är viktigt att förskolepersonalen har ett intresse av att vilja möta barnet. Förskolepersonalen behöver vara en lyssnande och omtänksam då det genom den vägen skapas en förtroendefull och god relation. Juul och Jensen (2003) påpekar att barn behöver ha pedagogiska relationer som är intressanta för att kunna vara intresserade av att ha en god relation. För att kunna klassas som att ha relationskompetens, behöver förskolepersonalen vara intresserad av att skapa relationer på så vis har förskolepersonalen relationskompetens.

Relationsarbetet är ett löpande arbete som utvecklas på olika sätt. Wedin (2007) förklarar att förskolepersonal behöver hitta olika verktyg i sitt förhållningssätt för att kunna behålla relationerna. Förskolepersonalen vi har intervjuat uttrycker att det inte räcker med det verbala språket i relationsskapande utan det behövs andra verktyg till att skapa relationer. Förskolepersonal behöver gå till oss själva och använda de erfarenhet som vi har om relationsskapande. Wedin (2007) beskriver tydligt att relationsarbetet är ett lärande som ständigt fortgår oavsett ålder och att förskolepersonal behöver pröva sig fram till att få ett samspel med barnet. Man måste våga använda sig av sina egna strategier för att skapa relationer. De positiva situationerna blir en del av relationsarbetet eftersom det är i de situationerna man kan utveckla relationer. Det är en process att få till ett bra relationsarbete.

6.2.3 Arbetslaget som resurs

Enligt Lpfö98 (Skolverket, 2016) ska arbetslaget skapa goda förutsättningar för att bygga upp varaktiga relationer och få barnen att känna sig trygga i gruppen. De flesta av förskolepersonalen i studien uttrycker vikten av att samarbeta med arbetslaget för att kunna skapa relationer. Aspelin och Persson (2011) konstaterar att, för att ha

lärarkompetens måste samarbetet finnas med och för att tillskansa sig kompetens behöver förskolepersonalen ha förståelse för hur hen ska möta andra och skapa relationer. Lindqvist och Nordänger (2007) konstaterar också att kompetens har en avgörande roll för hur relationen ska byggas upp mellan barn och förskolepersonalen. I arbetslaget kan förskolepersonal dela med sig av sin kompetens för relationsskapande. Med arbetslagets hjälp kan förskolepersonal genom samarbetet hitta gemensamma strategier som skapar trygghet och goda relationer till barnen. För att det ska bli relationell professionalitet behöver förskolepersonalen vara den som tar ansvar för relationens kvalitet (Frelin, 2012).

All förskolepersonal i resultatet uttrycker att barnen ska kunna knyta an till alla förskolepersonal för att de är medvetna om att det annars kan uppstå problem när någon i personalen är borta. Broberg m.fl. (2012) hänvisar till studier som visat att barn under sitt första levnadsår är kapabla att knyta och skapa starka relationer med upp till fem personer och att det är de vuxnas ansvar för att detta bemöts och tillgodoses annars finns risken att tryggheten uteblir. Om arbetslaget har svårt att få till en relation med ett barn kommer det påverka barnets förmåga att i framtiden kunna skapa relationer med andra. Det ska inte vara ett problem för barn i förskoleålder, alltså från ett år och framåt och med trygga anknytningar sen tidigare, att knyta an till flera personer samtidigt. Allt beror på hur förskolepersonal i arbetslaget ser på kvaliteten av relationsskapande. Inom relationellt perspektiv ska det finnas kvalitet i relationen och med det menas att relationen ska vara hållbar (Frelin, 2012).

Förskolepersonal uttalar sig i resultatet att barnet ska lära sig att ha flera anknytningar och genom att få tillgång till fler anknytningar behöver förskolepersonal prata gott om varandra i arbetslaget. Förskolepersonal beskriver att det är viktigt att visa för barnet att det går att lita på varandra. Positiva relationer uppstår endast när barnet har en tillit till förskolepersonal och gillar förskolepersonalen (Hamre och Pianta, 2001). Det gäller att arbetslaget har tillit till varandra och att det inte finns en dålig relation dem mellan. Genom den vägen kan barnet välja att skapa en relation till förskolepersonalen.

Hamre och Pianta (2007) förklarar att förskolepersonalens beteende har en avgörande roll för hur relationens utformning kommer gå till. Förskolepersonalens beteende lämnar spår av hur en relation ska vara. Förskolepersonal är medveten om att förskolepersonalens attityder och beteende påverkar relationskvaliteten (Buyse, Verschueren, Versachtert och Van Damme, 2009). Förskolepersonal beskriver i resultat att det är viktigt att arbetslaget har intresse av att vilja lära känna barnet och att det finns bra samtalston mellan förskolepersonal. Vi kan se att ett beteende och förhållningssätt från förskolepersonalens sida som är negativt, troligtvis också kommer att generera negativa drag i relationerna. Detta visar på hur viktigt det är att arbetslaget är väl sammansvetsat och att man fått möjlighet att arbeta fram olika strategier tillsammans.

I Lpfö98 (Skolverket, 2016) står det att förskolan ska vara likvärdig. Det gäller att förskolepersonal ser till att barnen skapar relationer till all förskolepersonal för att det ska räknas som likvärdigt. I det relationella förhållningssättet ska fokus finnas på det individuella barnet (Aspelin och Persson, 2011) men det går inte att bortse från att även barngruppen som helhet behöver beaktas. De flesta av förskolepersonalen säger att det är viktigt att "se över" relationerna och använda arbetslaget till att diskutera mer om hur relationer kan utvecklas och hur detta skulle kunna ske. Arbetslaget ska försöka hitta det individuella barnets intresse och använda det som ett verktyg för att skapa en trygghet och bra relation.

Förskolepersonal har som uppdrag att skapa varaktiga, förtroendefulla relationer

och genom att ha förtroendefulla relationer ger det bevis på att förskolepersonal har lyckats med sitt uppdrag (Wedin, 2007). Det gäller att samarbeta för att vi ska kunna fullborda uppdraget och ha fokus på förtroendefulla relationer. Lilja (2003) påpekar att förskolepersonalen inte kan skapa lärande utan att ha en relation till barnet. Majoriteten av förskolepersonalen i resultatet beskriver att det är upp till varje enskild förskolepersonal att skapa en relation. Arbetslaget ska vara ett bollplank för relationsskapande, därifrån kan man få kunskap om relationskompetens. Arbetslaget behöver ha gemensamma strategier och arbeta på liknande sätt för att inte skapa förvirring hos barnen, man kan tänka att det skulle kunna försvåra relationsarbetet annars. Genom att som barn inte veta exakt vilka ramar och regler som gäller eller att behöva hålla reda på vilka restriktioner som gäller för vilka förskolepersonal kan, enligt vår uppfattning, ta onödigt fokus från relationsarbetet.

6.2.4 Slutsats

Goda relationer, positiva situationer och arbetslaget som resurs kan utifrån resultaten i denna studie ses som överlappande komponenter i det som är relationsskapande mellan förskolepersonalen och barn. Dessa tre komponenter kan också ses som ömsesidigt beroende av varandra. Låt oss säga att om en av dessa komponenter inte fungerar, exempelvis arbetslaget, så riskerar det att leda till negativa situationer och sämre relationsarbete i arbetslaget. Det resulterar i att barnen inte får möjlighet att utveckla ett lärande och kvaliteterna i relationen blir inte hållbara. Samtliga komponenter behöver samverka med varandra för att kunna bidra till en kollektiv relationskompetens. Relationskompetens kan nås genom samarbete mellan förskolepersonal i ett arbetslag och genom att de delar med sig av sina erfarenheter och kompetenser för att skapa relationer. På så vis kan även ett yrkesspråk som omfattar det relationella arbetet utvecklas.

I inledningen gav vi uttryck för en avsaknad av ett yrkesspråk i förskollärarprofessionen. Vi kan nu konstatera att våra informanter ger uttryck för att detta ändå finns till viss del. Till en början var det svårt för informanterna att sätta ord på detta och att synliggöra det för sig själva men ju längre intervjuerna pågick desto tydligare blev det att all kommunikation i arbetslaget höll en annan nivå än den kommunikation man hade i andra relationer i yrket och därmed blir vår slutsats att det ändå finns ett yrkesspråk även om det säkerligen kan utvecklas långt mer. Detta visar också på hur viktigt arbetslaget är, inte enbart för relationsarbetet, utan i stort.

Det är förskolepersonal som har ansvaret att se till att alla relationer fungerar och håller en god kvalitet. Dessutom behöver förskolepersonal se det enskilda barnet för att kunna skapa en relation och använda barnets intresse som utgångspunkt för det relationsfrämjande arbetet. Vi kom fram till att vår relationskompetens spelar en stor roll i vårt relationsskapande till barnen. Det sättet vi förskolepersonalen bemöter barnet har en avgörande faktor för relationens betydelse. Vi behöver ha arbetslagets erfarenheter och kompetens för att kunna skapa relationer till förskolepersonalen. Det är viktigt att det finns en god relation mellan barn och förskolepersonalen för att det ska finnas möjlighet för lärande och utveckling.

6.3 Arbetets betydelse och relevans för yrket

Genom hela vår utbildning har vi fått höra att förskolepersonalens förhållningssätt är direkt avgörande för hur vi skapar relationer till andra människor. I studien har vi fått ta del av hur relationsskapande ser ut i förskolan och att det är förskolepersonalens ansvar att se till att relationsskapande sker.

Förskolepersonalens relationskompetens har stor betydelse för hur relationer skapas och underhålls och det gäller att göra detta med en stor portion respekt och ömsesidighet.

Det är viktigt att använda sig av arbetslagets kompetens för att utveckla sin relationskompetens och bli bättre i sitt relationsskapande. Förskolepersonalens relationer till barnen påverkar till stor del deras lärande och utveckling, något som ytterligare befäster vikten av goda relationer.

6.4 Framtida forskning

Om vi skulle göra om studien, skulle observationer vara en möjlig och kompletterande metod att kombinera med intervjuer för att upptäcka förskolepersonalens strategier och syn på relationsskapande i praktiken. För att kunna upptäcka relationsskapande via observationer skulle vi dock observera ske under en längre tidsperiod. Observationer skulle fånga upp hur förskolepersonal praktiskt arbetar med relationsskapande och om deras utsagor i intervjuerna stämmer överens med deras handlande i verksamheten.

Referenser

- Aspelin, J. (2005). *Den mellanmännsliga vägen- Martin Bubers relationsfilosofi som pedagogisk vägvisning*. Östlings Bokförlag Symposion.
- Aspelin, J. (2016). *Om den pedagogiska relationens gränser - relationskompetens i gränslandet mellan närhet och distans*. Nordisk tidskrift för allmän didaktik. Vol.2.
- Aspelin, J. (2010). *Sociala relationer och pedagogiskt ansvar*. Malmö : Gleerups.
- Aspelin, J. (2003). *Zlatan, Caligula och ordningen i skolan – En interaktionistisk analys*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Aspelin, J. & Persson, S. (2011). *Om relationell pedagogik*. Gleerups Utbildning, AB. Malmö.
- Broberg, M., Hagström, B, & Broberg, A. (2012). *Anknytning i förskolan - vikten av trygghet för lek och lärande*. Natur och Kultur.
- Bryman, A. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Stockholm: Liber AB.
- Buyse, E., Verschueren, K., Verachtert, P. & Van Damme, J. (2009). *Predicting School Adjustment in Early Elementary school: Impact of teacher-child Relationship Quality and relational classroom climate*. The Elementary School Journal. Vol 110, No 2 (December, 2009). Pp. 119-141. The University of Chicago Press.
- Frelin, A (2012) *Lyhörda lärare- Professionellt relationsbyggande i förskolan och skolan*. Liber AB.
- Frelin, A. (2010). *Teachers' Relational Practices and Professionalism*. Doktorsavhandling. Uppsala Universitet, Institutionen för didaktik.
- Hamre, B. & Pianta, R. (2001). *Early teacher-child relationships and the trajectory of children's school outcomes through eighth grade*. Child Development, 72(2), 625.
- Juul, J. & Jensen, H. (2003). *Relationskompetens i pedagogernas värld*. Stockholm: Liber AB.
- Lilja, A. (2013). *Förtroendefulla relationer mellan lärare och elev*. Doktorsavhandling. Göteborgs universitet
- Lindqvist, P. & Nordänger, U.K. (2007). *Lost in translation? Om relationen mellan lärarens praktiska kunnande och professionella språk*. Pedagogisk Forskning i Sverige, 12(3), 177-193.
- Skolverket. (1998/2016). *Läroplan för förskolan Lpfö 98: Reviderad 2016*. Stockholm: Wolters Kluwers kundservice.
- Tivenius, O. (2015). *Uppsatsens inre liv*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Vetenskapsrådet. (2017). *God forskningssed*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Von Wright, M. (2006). *The punctual Fallacy of Participation*. Educational Philosophy and Theory, Vol. 38, No.2
- Wedin, A-S. (2007). *Lärares arbete och kunskapsbildning- Utmaningar och inviter i den vardagliga praktiken*. Linköping studies in pedagogic practies.

Bilaga 1

Missivbrev

Information om vårt självständiga arbete.

Hej !

Vi är två förskollärostudenterna som skriver vårt självständiga arbete på Mälardalens Högskola Västerås.

Syftet med vår studie är att medvetandegöra och öka kunskaperna om de olika uppfattningar som pedagoger har om relationsskapande till barnen i förskolan. Tidigare studier visar på att goda och trygga relationer är en förutsättning för lärande och förskolans styrdokument beskriver tydligt att pedagogens ansvar är att arbeta ingående med detta. Relationer skapas och underhålls på olika sätt och varje pedagog arbetar utifrån sin kunskap och sina egna erfarenheter.

Därför skulle vi vilja höra om just dina erfarenheter om detta.

Du tillfrågas härmed om deltagande i denna studie.

Undersökningen kommer genomföras med hjälp av intervjuer där vi kommer att utgå ifrån några fallbeskrivningar som beskriver några vardagliga situationer på förskolan. Vi är intresserade av dina tankar och reflektioner gällande relationsskapande mellan pedagoger och barn utifrån fallbeskrivningarna. Intervjuerna kommer att spelas in, med samtycke, och skriftliga anteckningar kommer att göras.

Tidsåtgången för intervjun är beräknad till 30-45 minuter. Alla uppgifter och information som lämnas av dig kommer att anonymiseras och hanteras enbart av oss och vår handledare. Ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Du har rätten att när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering och utan några negativa konsekvenser för dig.

Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Mälardalens högskola som i sin slutversion läggs ut på databasen Diva.

Mounawara Abdallah

Mah14002@student.mdh.se

070-xxxxxxx

Underskrift

Västerås 11-07-17

Sara Johansson

Sjn14016@student.mdh.se

070-xxxxxxx

Underskrift

Västerås 11-07-17

Handledare:

Anne Lillvist

Anne.lillvist@mdh.se

021-xxxxx

Bilaga 2

Fallbeskrivningar

Fall 1: Separation från förälder vid lämning

Det kommer en förälder som är stressad och sen till jobbet. Förälder är orolig över att sitt barn ska börja gråta vid lämning.

Förälder kommer in till avdelningen och möter upp dig. Det sker en snabb och tydlig överlämning, förälder säger snabbt hejdå och går mot dörren. Barnet känner av att förälder är orolig och reagerar på den nya miljön och förändring och barnet börjar gråta.

*Hur reagerar du som pedagog i den här situationen? Och varför?
Har ni någon utarbetad strategi i arbetslaget för dessa situationer?*

Fall 2: Bestämda barn – Konflikter

Till de vardagliga rutinerna i förskolan hör övergångar mellan olika aktiviteter. Trots din goda framförhållning, där du förvarnar om att det snart är dags för undanplockning och lunch, så skapar detta ofta konflikter.

Du möter ett barn som tydligt visar att hen vill påbörja en ny aktivitet istället för att plocka undan. När du förtydligar instruktionerna och dessutom hjälper barnet att plocka undan blir barnet frustrerad och arg och konflikten är ett faktum. Till saken hör att det här barnet och du ofta hamnar i dessa typer av konflikter.

*Hur agerar du för att inte kränka barnet och med det äventyra er relation?
Hur arbetar du för att förbättra er relation?
Varför väljer du att använda den här strategin?*

Fall 3: " Barnet trivs bara med mig "

På avdelningen där du arbetar finns ett barn som du har knutit starka band till. Kanske är det du som varit ansvarig för inskolningen av barnet, eller så har er relation bara utvecklats ändå.

Det här barnet vill gärna hålla din hand, sitta i ditt knä och vara nära dig så stor del som möjligt av sin vistelsetid i förskolan. Barnet uttrycker tydligt sin vilja till att du tar emot på morgonen, att du hjälper med toabesök/blöjbyte eller påklädning, sitter vid dennes bord vid måltider mm. Du vet också att när du är frånvarande, visar det här barnet en otrygghet och är tystlåtet och ganska "osynligt". Du känner en viss oro över att barnet har svårt att ty sig till någon av de andra pedagogerna och du känner ett ansvar i att vägleda barnet i dess relationsskapande med de andra.

*Hur agerar du utan att äventyra din goda relation med det här barnet?
Vad har ni för gemensam strategi när det kommer till den här typen av händelser?*

Övriga frågor:

*Vad anser du som det viktigaste i förhållningssättet till barnen?
Vad anser du kännetecknar en god relation? (barn – vuxen)*